

## Els casos del trimestre

**Durant aquest tercer trimestre de 2003 s'han notificat al Treball al CAP 28 casos, dels quals més de la meitat (17) han estat trastorns de tipus ansiós-depressiu. Els segueixen en freqüència vuit trastorns musculoesquelètics, una intoxicació per organofosforats, una asma i una pneumoconiosi. Quatre dels casos estan pendents d'estudi en el Centre de Seguretat i Condicions de Salut en el Treball (CSCST).**

**Per orientar els casos de trastorn ansiós-depressiu i valorar l'exposició a riscos laborals, dinou casos han estat visitats per la nostra unitat, sis casos de l'anterior trimestre i tretze d'aquest, tres tenen la visita programada i un altre està pendent de programar en espera de la decisió del malalt.**

*En la taula 1 es mostra un resum de tots els casos segons l'equip notificador i l'ocupació del pacient.*

*També durant aquest trimestre hem rebut vuit informes del CSCST corresponents a casos notificats anteriorment, en un dels quals s'ha visitat l'empresa i s'han emès les recomanacions; a continuació comentem dos d'aquests informes que tracten casos de patologia respiratòria, concretament asmes relacionades amb diferents factors de risc.*

El primer cas que volem comentar és el d'una dona de 47 anys que treballa des de fa 11 de dependenta d'un forn de pa. Aquesta pacient estava diagnosticada d'asma i l'EAP Sant Elies ens el va notificar per la sospita d'estar relacionada amb la seva feina. La pacient ha estat treballant en aquests darrers 11 anys en el mateix centre de treball, en el qual fins fa poc temps, a més de vendre els productes del forn, també en produïen per a diverses botigues de l'empresa. La seva feina consisteix en la venda dels productes però també realitza tasques en la zona de producció i cocció (control de la fermentadora, vigilància del pa, tall del pa). La pacient explicava que en aquesta zona sempre hi fa molta calor i hi ha molta pols de farina en l'ambient.

El problema de salut estudiat es va iniciar l'any 1975 amb quadres de rinoconjuntivitis estacionals. Cinc anys després va ser diagnosticada d'asma bronquial havent patit algunes crisis de broncoespasme. Des de llavors sempre ha tingut clínica asmàtica malgrat els tractaments practicats (desensibilitzants, corticoides, broncodilatadors). Darrerament les crisis són més freqüents amb dispnea, sibilants, opressió de tòrax i tos. La pacient referia que durant els anys que porta treballant en el forn li empitjora la clínica en relació amb la fermentadora, la pols de farina i la calor.

Els riscos més importants d'asma laboral als que estan exposades les persones que treballen en la producció de pa i pastes estan relacionats amb alguns ingredients com les farines de cereals (sobretot blat i sègol), enzims (alfa amilasa), llevats i altres additius. També microorganismes que contaminen les matèries primeres, com aspergillus, alternària o àcars. L'efecte irritant de les farines i d'altres agents com endotoxines bacterianes o gasos irritants que es desprenen durant la fermentació i la cocció, poden actuar agreujant una asma preexistent o de nova aparició. ▶

## EN AQUEST EXEMPLAR

- 1 i 2 Els casos del trimestre
- 3 Les desigualtats en salut laboral a Catalunya (i III)
- 4 De l'Agència...al CAP  
Notícies i esdeveniments  
Cursos i Congressos

### Unitat de Salut Laboral de Barcelona

Servei de Salut Laboral i Ambiental  
Institut de Medicina i Salut  
Agència de Salut Pública de Barcelona  
Pl.Lesseps, 1. 08023 Barcelona  
Tel.93 238 45 65 - Fax.93 217 31 97  
E-mail: usl@aspb.es  
http://www.aspb.es  
Coordinació: Imma Cortès, Ana Sánchez

Tot i que aquesta pacient és dependent de la botiga també ha estat exposada a aquests productes al realitzar les feines en l'obrador.

**Els treballadors i treballadores de forns de pa tenen un elevat risc de patir asma i altres problemes respiratoris d'origen laboral per l'exposició a farines de cereals, enzims, llevats, additius i alguns microorganismes que contaminen les matèries primeres.**

L'informe del CSCST conclou que malgrat l'asma que pateix aquesta pacient és d'origen no laboral es pot veure agreujat per la seva feina en el forn quan està exposada a substàncies irritants i sensibilitzants. Per aquest motiu es recomana que sigui considerada com una treballadora especialment sensible a determinats riscos laborals en el sentit que ho recull l'article 25 de la Llei de Prevenció de Riscos Laborals.

El segon cas és una asma laboral per probable exposició a l'ozó que va ser notificat per l'EAP Sant Martí 10H. Es tracta d'un home de 36 anys treballador d'una empresa de transformació de plàstics que es dedica bàsicament a la transformació de polímer de polietilè (PET) en làmines i bosses. Aquest pacient fa 15 anys que treballa d'ajudant de maquinista de coextrusió.

El trastorn de salut va iniciar-se cap a l'any 1989 quan va començar a presentar sensació de dispnea (i sibilants ocasionals) durant les hores de feina que millorava els caps de setmana i durant les vacances. L'any 1992, a arrel d'una crisi de broncoespasme greu durant la nit, va consultar la seva Mútua d'Accidents de Treball i Malalties Professionals que va donar-li tractament i baixa laboral durant la qual va millorar el procés; en reincorporar-se després de la baixa van canviar-lo de lloc de treball passant a portar una màquina més nova i en una altra planta. Va estar asimptomàtic fins l'any 1994 quan va tornar a presentar episodis de dispnea sempre cap al final o després del torn de treball.

El juny de 1996 va ser diagnosticat d'asma extrínseca i des d'aleshores ha acudit diverses vegades a urgències per crisis greus de broncoespasme i/o sobreinfeccions respiratòries. En el moment de fer la notificació a la USL el pacient estava amb una incapacitat temporal que va durar cinc mesos durant els quals va millorar la simptomatologia asmàtica.

Una tècnica del CSCST va visitar l'empresa per estudiar els riscos que podien estar implicats en aquest trastorn de salut. L'informe que va elaborar descriu que en una de les fases del procés de treball es produeix una descàrrega elèctrica d'uns 50.000 V a alta freqüència per aconseguir després fer la impressió de les peces, procés en el qual es genera ozó i que disposa d'un sistema d'extracció localitzada des de l'any 1993. El juny de 2002 el servei de prevenció (SP) havia detectat un alt nivell ambiental d'ozó i es va procedir a revisar el sistema d'extracció de la màquina de coextrusió, observant-se que l'extracció d'alimentació de l'extrusora estava comunicada amb la zona d'extracció de la descàrrega elèctrica. Posteriorment es van separar les dues extraccions, de manera que cada màquina té la seva pròpia extracció localitzada. En una mesura posterior a aquests canvis no es va detectar ozó en la zona de descàrrega elèctrica de la coextrusora.

Mentre es procedia a aquest estudi el pacient va ser donat d'alta i es va procedir a un canvi de lloc de treball seguint les recomanacions de la metgessa del SP. El nou lloc de treball es troba en el laboratori on realitza proves físiques dels materials i quan, puntualment, ha d'utilitzar dissolvents es protegeix amb una mascareta.

**L'exposició crònica a l'ozó pot produir broncopaties, emfisema i fibrosi pulmonar. Una exposició repetida, fins i tot a concentracions baixes, pot donar lloc a dispnees, clínica asmàtica, agreujar una asma preexistent o subjacent i desencadenar episodis de broncoespasme.**

Molts processos de la transformació del polietilè tenen risc d'exposició a substàncies tòxiques; no és el cas de l'extrusió, on pràcticament només hi ha risc d'exposició a ozó que es produeix en la descàrrega elèctrica que permet augmentar la porositat del film. L'ozó és un gas oxidant amb una alta capacitat irritant de l'aparell respiratori tant en exposicions agudes com cròniques. L'exposició crònica pot produir broncopaties, emfisema i fibrosi pulmonar. Si bé no tots els estudis recolzen que l'exposició crònica pugui generar una asma 'de novo', si que hi ha consens quan a que una exposició repetida, fins i tot a concentracions baixes, pot donar lloc a dispnees i clínica asmàtica. També com a potent irritant respiratori, l'ozó pot actuar agreujant una asma preexistent o subjacent i pot desencadenar episodis de broncoespasme.

EAP	Trastorn de salut	Ocupació
Ciutat Meridiana	Sdre. ansiós-depressiva	Escombriaire
Poblenou	Intoxicació per organofosforats	Cambrera de pisos
Via Roma (Manso)	Sdre. ansiós-depressiva	Comercial de vendes d'automòbils
Raval Sud	Neumoconiosi	Soldador
Encants (Maragall)	Sdre. ansiós-depressiva	Cap d'organització comercial
Camp de l'Arpa (Maragall)	Sdre. ansiós-depressiva Asma laboral	Empleat d'agència de viatges Teleoperadora
Horta 7F	Sdre. ansiós-depressiva Sdre. ansiós-depressiva	Administrativa Cap de taller d'arts gràfiques
Sants	Sdre. ansiós-depressiva Sdre. ansiós-depressiva	Metgessa Cap d'organització
Llarrard	Sdre. ansiós-depressiva	Professora d'universitat
Barceloneta	Sdre. de la canal carpiana Sdre. de la canal carpiana Tendinitis del flexors 3r,4t dit mà dreta Epicondilitis lateral Sdre. sots-acromial	Contramestre de taller tèxtil Peó de cablatge elèctric Escombriaire Administrativa Manteniment
València	Sdre. ansiós-depressiva	Metgessa
Sant Martí 10J	Sdre. ansiós-depressiva Sdre. ansiós-depressiva	Mosso de magatzem Cap de compres
Chafarinas	Sdre. ansiós-depressiva Sdre. ansiós-depressiva	Cap de planta d'un supermercat Marbrista
Ciutat d'Elx	Sdre. ansiós-depressiva	Administrativa
Roquetes	Sdre. de la canal carpiana Cervicàlgia + vertigen perifèric	Jardiner Electricista
Bon Pastor	Sdre. ansiós-depressiva Sdre. ansiós-depressiva	Administratiu Mosso magatzem
Besòs	Epicondilitis lateral	Envernissador

Taula 1. Distribució dels casos notificats aquest trimestre segons EAP, diagnòstic i ocupació.

# Les desigualtats en salut laboral a Catalunya (i III)

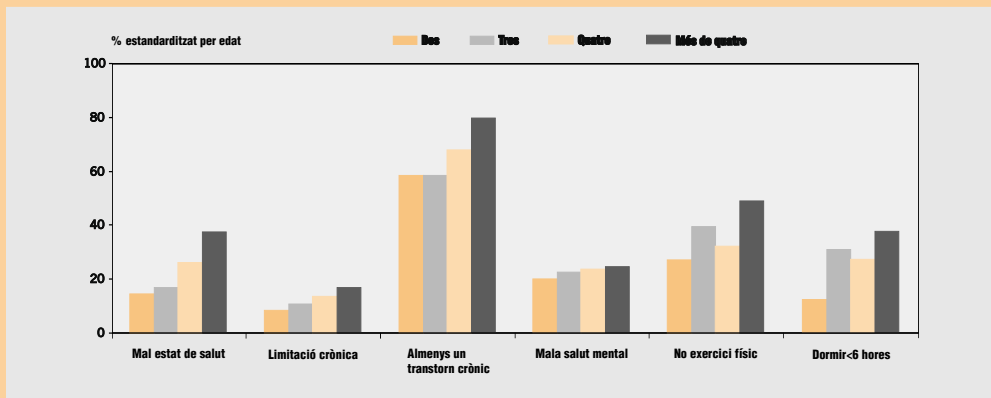
Acabem en aquest butlletí del Treball al CAP el resum del capítol sobre desigualtats en salut laboral de l'informe del Centre d'Anàlisi i Programes Sanitaris (CAPS) i de la Fundació Jaume Bofill sobre les desigualtats socials en salut a Catalunya. Es tracta de l'apartat 'una mirada especial a dos temes d'interès': la combinació de la vida laboral i familiar i el col·lectiu de dones que treballen en el servei domèstic i la neteja.

## LA COMBINACIÓ DE LA VIDA LABORAL I FAMILIAR I L'ESTAT DE SALUT

Les treballadores més qualificades tenen més recursos per facilitar la conciliació, cosa que ja s'evidenciava en un estudi realitzat per Artazcoz i col amb dades procedents de l'Enquesta de Salut de Catalunya de 1994 (ESCA-94). En la població treballadora casada o que vivia en parella, les exigències familiars no s'associaven a l'estat de salut ni en els homes ni en les dones de classe més benestants, mentre que en les treballadores manuals es relacionaven de forma consistent amb cinc dels sis indicadors de salut analitzats: mal estat de salut percebut, limitació crònica de l'activitat, patiment d'algun trastorn crònic, menys exercici físic en el temps de lleure i menys hores de son (figura 1).

A més a més, en treballadores manuals, conviure amb persones majors de 65 anys era protector de l'estat de salut, cosa que possiblement s'explica per l'ajut i pel suport emocional que aquestes persones presten a casa. Un altre estudi d'Artazcoz i col sobre combinació de la vida laboral i familiar a Terrassa, tornava a trobar associació entre el nombre de persones a la llar i mal estat de salut en les dones ocupades i, a més a més, mostrava l'efecte protector de disposar d'una persona contractada per a les feines de la llar.

**Figura 1.** Estat de salut segons nombre de persones que viuen a la llar. Treballadores manuals de 25 a 64 anys casades o que viuen en parella, Catalunya 1994.



Font: Enquesta de Salut de Catalunya, 1994 (elaboració pròpia).

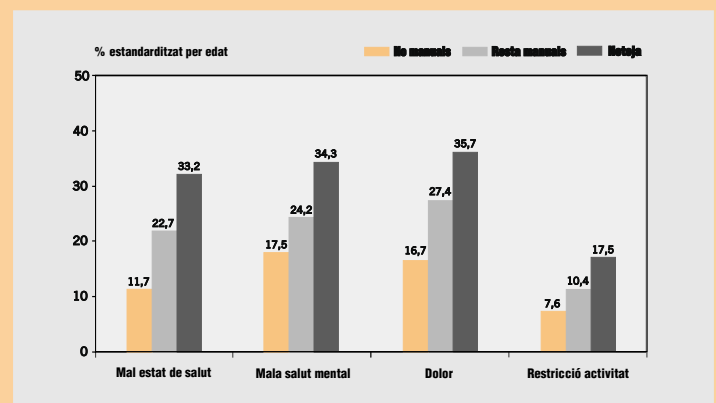
## LES DONES QUE TREBALLEN EN EL SERVEI DOMÈSTIC I EN LA NETEJA: CONFLUÈNCIA DE DESIGUALTATS DE GÈNERE I DE CLASSE

Segons l'ESCA-94, l'11% de les dones ocupades de Catalunya treballaven en la neteja d'edificis i domicilis particulars, percentatge que arribava al 19% en les dones majors de 45 anys. Són dones més grans que les d'altres ocupacions, amb menor nivell de formació, amb els majors percentatges de vídues, separades i divorciades i també amb majors càrregues familiars quan viuen en parella.

L'any 2000 a Barcelona ciutat eren el grup amb major proporció de treball sense contracte (18%) i amb xifres també elevades de contractes temporals (21%).

Diversos indicadors de salut mostren la pitjor situació d'aquest col·lectiu de treballadores; així, d'acord amb l'ESCA-94, una de cada tres dones (35%) que treballava en la neteja o el servei domèstic a Catalunya tenia mal estat de salut i també una de cada tres mala salut mental, un 39% tenia dolor moderat o molt dolor i un 18% d'elles patia algun problema de salut crònic que en alguna ocasió al llarg de l'any els havia impedit o dificultat d'anar a treballar o fer les feines de casa. En tots els casos les proporcions eren superiors a les dones d'altres ocupacions, inclòs a les d'altres treballadores manuals, tot i tenint en compte l'edat (figura 2). També alguns trastorns crònics recollits en l'enquesta eren més freqüents en aquest col·lectiu, reproduint el mateix patró al comparar les dones dels tres grups (neteja, resta de manuals i no manuals).

**Figura 2.** Trastorns de salut segons classe social o ocupació. Dones ocupades, Catalunya 1994.



Font: Enquesta de Salut de Catalunya, 1994 (elaboració pròpia).

Dels resultats aquí descrits sorgeix la reflexió sobre un possible escenari en un mercat laboral amb cada vegada més dones que han de comptar amb els serveis d'altres dones menys privilegiades per a la cura de les criatures i de la casa. Aquestes faciliten la conciliació de la vida laboral i familiar de les primeres a expenses, però, de la seva salut.

# De l'Agència ... al CAP

## El web de l'Agència de Salut Pública de Barcelona

L'Agència de Salut Pública de Barcelona (ASPB) va començar a funcionar de forma operativa el dia 1 de gener de 2003. Des de fa uns mesos disposa d'un lloc web on hi trobareu el catàleg dels productes i serveis de l'ASPB, una descripció de les activitats i serveis de major interès pels ciutadans (com ara el pla de vacunació continuada, la detecció precoç del càncer de mama, les associacions relacionades amb la salut o la salut i el treball –amb informació sobre la USL–). També les darreres memòries d'activitats dels serveis de salut pública de la ciutat, altres recursos en salut pública, novetats, esdeveniments a destacar, així com els últims documents editats.

Això no és més que un breu resum. Us animem a consultar el nostre web.  
<http://www.aspb.es>.

<http://www.aspb.es>

# Notícies i esdeveniments

## La Comissió Europea aprova una Recomanació en la que demana als estats membres reforçar la prevenció de malalties lligades al treball

La Comissió Europea (CE) va aprovar el propassat 19 de setembre una recomanació en la què demana als estats membres que redoblin esforços per prevenir els problemes de salut relacionats amb el treball.

La Recomanació inclou un llistat de trastorns per a ser incorporats com malalties professionals (MP) en els diferents estats i un altre de malalties de les què se sospita l'origen laboral i que podrien incloure's en un futur. Per aquestes i d'altres no incloses en la primera llista, la CE recomana incorporar un dret d'indemnització per causa de MP quan es pugui establir l'origen laboral.

També es recomana que els estats elaborin mesures de prevenció eficaç amb la participació activa de tots els agents implicats, i s'aconsella que es fixin objectius nacionals amb l'objecte de reduir les taxes de MP.

També fa especial menció als sistemes d'informació, recomanant que es garanteixi la declaració de tots els casos de MP, que s'avanci en la homogeneïtat de les dades entre els estats i que s'introdueixi un sistema d'informació de malalties relacionades amb el treball.

Una altra recomanació es refereix a la promoció de la investigació en l'àmbit de les malalties relacionades amb el treball, inclosos els trastorns de caràcter psicossocial.

Finalment, es recomana la promoció de la contribució activa dels sistemes nacionals de salut a la prevenció de les MP, mitjançant sobretot la sensibilització del personal sanitari per a millorar-ne el coneixement i el diagnòstic.

Podeu consultar aquest informe en la següent pàgina web:  
[http://europa.eu.int/eur-lex/pri/es/oj/dat/2003/l\\_238/l\\_23820030925es00280034.pdf](http://europa.eu.int/eur-lex/pri/es/oj/dat/2003/l_238/l_23820030925es00280034.pdf)

# Cursos i Congressos

## • VII Jornadas de Patología Ocupacional Respiratoria

20-21 d'octubre de 2003, Barcelona

### Lloc:

Hospital General Vall d'Hebron  
Sala d'actes - Planta 10

### Informació:

Servei de Pneumologia  
Hospital General Vall d'Hebron  
Passeig Vall d'Hebron, 119-129 • 08035 Barcelona  
Tel: 93 274 61 57  
Tel i Fax: 93 274 60 83 (Horari de 8:00 a 17:00)

## • IV Congreso Español de Medicina y Enfermería del Trabajo

22-24 d'octubre de 2003, Barcelona

### Lloc:

World Trade Center  
Moll de Barcelona del Port Vell

### Informació:

Secretaria Tècnica  
Viajes El Corte Inglés  
Diagonal, 545 • 08029 Barcelona  
Tel: 93 363 57 60 • Fax: 93 410 19 05  
E-mail: [scsmt@viajeseci.es](mailto:scsmt@viajeseci.es)

## • XI Colloquium Cochrane: "Cultura, evidencia científica y salud"

26-31 d'octubre de 2003, Barcelona

### Lloc:

Hotel Fira Palace  
Av. Rius i Taulet, 1-3 • 08004 Barcelona

### Informació:

Viajes Iberia congresos  
Fontanella, 21-23 • 08010 Barcelona  
Tel: 93 510 10 05 • Fax: 93 510 10 09  
E-mail: [congresos.barcelona@viajesiberia.com](mailto:congresos.barcelona@viajesiberia.com)

## • III Congreso Nacional Prevención y Tratamiento del Tabaquismo

13-15 de novembre de 2003, Zaragoza

### Lloc:

Auditorio de Zaragoza  
Eduardo Ibarra, s/n • 50009 Zaragoza

### Informació:

Secretaría técnica  
Paseo de Sagasta, 19, entlo. dcha. • 50008 Zaragoza  
Tel: 976 21 17 48 • Fax: 976 21 29 59  
E-mail: [ana@dico.es](mailto:ana@dico.es)

# Un espai per a tu

**Tens coses a dir? Vols opinar, explicar, puntualitzar, preguntar o difondre alguna informació?**

Aquest és un bon mitjà per fer-ho. El Treball al CAP té una tirada de 1400 exemplars que es distribueixen bàsicament entre els professionals de l'atenció primària, els del Centre de Seguretat i Condicions de Salut en el Treball, serveis hospitalaris, serveis de prevenció, sindicats i altres agents socials. Pot ser un espai interessant d'intercanvi d'experiències entre uns i altres. Ens pots fer arribar el teu escrit per qualsevol de les vies de comunicació de què disposem (ho trobaràs a la primera pàgina).